

Hans Sahar. *Hoezo bloedmooi*. De Arbeiderspers

Een paar jaar geleden zag ik via de Amsterdamse lokale televisie een opmerkelijk programma. Het was kort nadat hoofdcommissaris Nordholt zijn bezorgdheid had uitgesproken over de toenemende criminaliteit onder Marokkaanse jongeren in de hoofdstad. Een gezelschap oudere Marokkanen, waaronder winkeliers, geestelijken en jeugdwerkers, werd om commentaar gevraagd. Wat ik verwacht had, bleef uit. Het gezelschap trok Nordholts onthullingen niet verontwaardigd in twijfel, maar deed iets wat je op de Nederlandse tv zelden mag aanschouwen: men gaf uiting aan collectieve schaamte.

Geen obligate verongelijkheid, geen anti-racistische clichés, afkomstig uit het rancune-jargon dat kennelijk bij de verzorgingsstaat hoort - opeens traden heel andere sentimenten aan het licht, sentimenten die gewoonlijk door woordvoerders en zegslieden zorgvuldig buiten beeld worden gehouden. Dat laatste is ongetwijfeld een voorbeeld van geslaagde culturele integratie, maar er wordt wel een prijs voor betaald: tussen werkelijkheid en officieel *discours* is een kloof ontstaan die zich - behalve via persoonlijke contacten - amper nog laat overbruggen.

Misschien kan ook de literatuur hier een rol spelen. Vandaar mijn belangstelling voor *Hoezo bloedmooi* van Hans Sahar, dat door zijn uitgever bij voorbaat wordt aangeprezen als 'het opzienbarende debuut van een Haagse Marokkaan'. Een roman zou een beeld van binnenuit kunnen geven, zonder de vervalsende filters van de politieke belangenbehartiging.

Dat blijkt te kloppen. Maar van schaamte is bij Sahar niets te bespeuren. Hij laat zijn hoofdpersoon juist ongegeneerd uit de school klappen, op een manier die zich aan alle politieke bruikbaarheid lijkt te onttrekken, behalve wellicht voor de vijanden van de multiculturele samenleving. Sahars roman moet het godzijdank stellen zonder een voorspelbare, politiek correcte moraal. Daar staat tegenover dat het portret van het Haagse boefje Abi weinig verrassingen kent - het beantwoordt volledig aan de sociologische analyses die over de 'tweede generatie' in omloop zijn.

Voor zover Sahar een authentiek portret heeft geschetst, laat hij zien hoe juist die analyses zijn of - wat natuurlijk ook mogelijk is - hoezeer die analyses inmiddels het zelfbewustzijn van hun onderwerp zijn gaan kleuren, zij 't op een nogal rudimentair, primitief niveau. Sahars Abi legt de schuld voor zijn eigen wangedrag bij voorkeur bij de anderen en bij de omstandigheden; de sociologische verklaringen zijn voor hem rechtvaardigingen geworden.

Verdwaald tussen twee culturen, klampt hij zich vast aan het zwart-witschema van de zwarte rappers uit Amerika, wier muziek via de clips van MTV zijn 'religie' is geworden: aan de ene kant discriminatie, aan de andere kant een asociaal verlangen naar ongelimiteerde vrijheid. Volgens zijn gelovige vader rust er een 'vloek' op Abi, zelf weet hij niet precies wat er met hem aan de hand is en raakt hopeloos met zichzelf in de knoop, zonder overigens de indruk te wekken daar al te zwaar onder gebukt te gaan.

Zijn Marokkaanse eergevoel gebiedt hem geen enkele inschikkelijkheid te tonen en er bij het minste of geringste op los te slaan, maar datzelfde eergevoel wordt

voortdurend doorkruist door zijn behoefte aan geld en vrijheid. Bezwaren om zichzelf te prostitueren, als gigolo of als 'brootpoot', heeft hij bijvoorbeeld niet, en ook voor diefstal en oplichting deinst hij niet terug. Zelfs de homoseksuele antiquair die zich als zijn weldoener opwerpt, belazert en bestelt hij ten slotte.

Het totaalbeeld is er een van verwarring. Abi beweegt zich in een verloederde wereld, waarin iedereen er slechts op uit lijkt te zijn aan zijn of haar gerief te komen en alles draait om de 'kick'. Een collectief gekkenhuis, zonder veel kans op een eigen identiteit en een vaste morele oriëntatie. De paar kansen die zich voordoen, zoals de liefde voor het uitgehuwelijkte vriendinnetje, de laatste restjes religieus besef en de prestaties op school, kunnen daar in de praktijk niet tegenop.

Ook de af en toe blijkende tolerantie van de 'kaaskoppen' helpt niet, want Abi mist het vermogen die te waarderen. Als de politie de homo-boys in het Haagse Bos beschermt, reageert hij: 'Dat is weer het rare van die Hollanders, dat ze dat allemaal maar goed vinden en met dat softe taaltje van ze alles goedpraten. Niks voor hem. Maar wel gemakkelijk om van te profiteren. De slappelingen'.

Een moment doemt de mogelijkheid op van het schrijverschap, wanneer de vrouw van zijn weldoener hem in aanraking brengt met de verhalen van *Duizend-en-een-nacht* en Abi moet denken aan de 'schrijvers' op de markten in Marokko. Zelf zou hij ook een schrijver kunnen zijn, van verhalen vol 'hartstocht en bloedmooie meiden en jongens. Hoezo bloedmooi? Er is al zoveel rottigheid en lelijkheid, dus de mensen hebben behoefte aan een sprookje, een droom, schone schijn'.

Zo'n verhaal is *Hoezo bloedmooi* niet geworden, ook al vindt Abi zichzelf 'die snelle, knappe Marokkaanse jongen [...] die aan elke vinger een meid kan versieren'. Sahar's roman heeft meer weg van een felrealistische reportage, opgebouwd uit de 'sterke verhalen' van Abi en zijn makkers, waarbij alleen de aanhalingstekens zijn weggelaten.

Strikt literair valt er aan *Hoezo bloedmooi* dan ook weinig te beleven. Niet vanwege het ontbreken van 'schone schijn', maar vanwege het al te elementaire taalgebruik (Sahar schrijft zoals hij Abi de liefde laat bedrijven: 'Forse halen helemaal van top tot bottom, regelmatig en hard'), de oppervlakkigheid van de zelfreflectie en de voorspelbaarheid, hoe realistisch misschien ook, van het beeld dat uit de roman naar voren komt.

Als *document humain* daarentegen heeft dit ongemakkelijke inkijkje met al zijn tegenstrijdigheden en morele verwarring beslist recht van bestaan, naast de verborgen schaamte van de oudere generatie en tegenover de schijnheiligheid van de officiële belangenbehartiging.

(*de Volkskrant*, 29-9-1995)